

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/100265>

Please be advised that this information was generated on 2017-12-06 and may be subject to change.

Nu leven met toekomst

[Peter NissenBoeken](#) 23 september, 2011

Boekbespreking - In de levensbeschouwelijke omgang met de toekomst zit momenteel een merkwaardige dubbelheid. Enerzijds hebben religies altijd de neiging gehad het geluk uit te stellen tot een later moment: het hiernamaals, de eeuwige jachtvelden, het koninkrijk van God, de komst van de Messias, het aanbreken van een nieuw tijdperk.

Geluk of vervulling is niet iets voor nu en hier, maar iets voor later, ooit. In de geschiedenis van het christendom doken, zoals trouwens ook in andere religieuze tradities, bij tijd en wijle wel eenlingen of groepen op die de beslissende wending naar een toekomst van heil en vervulling nabij achtten: millenniaristen en eindtijddenkers. We maakten het dit jaar nog mee met dominee Harold Camping.

Tegenover deze religieuze gerichtheid op de toekomst staat in veel hedendaagse spiritualiteit het hier en nu centraal. In allerlei varianten van *feel good* spiritualiteit worden we aangespoord om op te houden met na te denken over wat mogelijk komen gaat. Goeroes als Eckhart Tolle houden ons voor te leven in het Nu, liefst met hoofdletter geschreven. Stop de tijd, leef nu. Geluk, harmonie, levensvervulling, welbevinden liggen binnen handbereik, als je het maar echt wilt. Dat is de les van het razend populaire zelfhulpboek *The Secret* van Rhonda Byrne.

Dubbelheid verkennen

Die dubbelheid in de spirituele omgang met heden en toekomst staat centraal in het mooie essay dat Koen Holtzapffel, remonstrants predikant te Rotterdam, heeft geschreven met het oog op het jaarthema *Uw Rijk Kome*, waaraan ook dit nummer van *AdRem* is gewijd. Het essay ligt thematisch in het verlengde van zijn recente Leidse proefschrift, dat gewijd was aan de eschatologie – de reflectie over de 'laatste dingen' – in de Nederlandse vrijzinnige theologie van de twintigste eeuw.

Het essay bestaat uit drie delen, waarvan de eerste twee de juist genoemde dubbelheid verkennen: enerzijds de concentratie op het 'nu' in veel hedendaagse spiritualiteit, anderzijds de fascinatie – ook in vrijzinnige kring – voor fenomenen als de Mayakalender, die de wereld in 2012 zou laten eindigen. Trefzeker beschrijft hij hoe de toekomstdimensie, na een laatste ervaring in het utopisme van de jaren zestig en in Jürgen Moltmanns theologie van de hoop, uit het christelijk geloof verdwenen lijkt te zijn. Verlangen naar de toekomst is tot vluchtgedrag verklaard. Zonder moralistisch te worden formuleert Koen Holtzapffel kritische vragen bij dit nieuwe dogma van het hier en nu. God is hier en nu, jazeker, maar is Hij/Zij niet ook belofte en verwachting? Roept Hij/Zij niet juist in ons het verlangen wakker naar een wereld van vrede en gerechtigheid? En prikkelt Hij/Zij ons daarmee niet ons in te zetten voor die wereld, voor ons en voor anderen, ook dus voor wie na ons komen? Het essay laat ook de verschillende kanten zien van apocalyptiek en profetie en van het christelijk geloof in leven na de dood.

Droom en visioen

In het derde deel van het essay komt de menselijke behoefte aan een lonkend perspectief ter sprake, van kinderdroom tot groots visioen. Koen Holtzapffel onderscheidt deze – de droom en het visioen – van het ideaal en de utopie. Idealen en utopieën bedenkt de mens zelf, dromen en visioenen 'overkomen' hem; ze worden hem aangereikt. Dat verschil is natuurlijk

maar betrekkelijk, want de verwoording van visioenen is toch weer mensenwerk. Maar waar het om gaat, is dat utopieën uitgaan van een totale maakbaarheid van de wereld, terwijl het visioen ook ruimte laat voor ontvankelijkheid. Die behoedt de mens voor de gevaarlijke, totalitaire trekken die utopieën kunnen krijgen. Tegelijk mag het visioen niet tot passief afwachten verleiden. Het vraagt om onze inzet voor de toekomst. De hoop is brandstof voor ons handelen.

Het essay is geschreven in de beste traditie van de vrijzinnigheid: erudiet, evenwichtig, belezen (mooi dat nog eens naar de schrijver Belcampo wordt verwezen!), getuigend van openheid naar de hedendaagse cultuur, maar niet schromend ook kritische vragen te stellen bij de tijdgeest. En dat alles zonder overbodig vertoon van geleerdheid, zonder jargon of andere drempels. Het is toegankelijk voor iedereen en leent zich bij uitstek voor bespreking in gemeenteverband. Ik wens dit essay veel lezers toe, want die verdient het.

Koen Holtzapffel, Alleen de hond leeft in het hier en nu. Essay over de toekomst. Prijs: 12,50. Uitgeverij Meinema, Zoetermeer, 2011. ISBN 978-90-211-4313-2.
[Steun Zinweb en bestel hier uw boek.](#)

Prof. dr. P.J.A. (Peter) Nissen (1957) is hoogleraar cultuurgeschiedenis van de religiositeit aan de Radboud Universiteit Nijmegen en vriend van de Remonstrantse Broederschap. Info: www.peternissen.nl